

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO

ZASADY OBOZOWANIA

Główna Kwatera Harcerzy
Wydział Metodyczno-Programowy
LONDYN 2022

Drogi Druhu Drużynowy!

Książeczka, którą masz w tej chwili w swojej ręce jest pomyślana jako pomoc Tobie przy organizowaniu obozu harcerskiego. Nie jest ona regulaminem, jeno podręcznikiem poradnym, napisanym w tym celu.

Książeczka ta nie ma na celu zastąpienie bibliografii obozowej, której wykaz znajdziesz na ostatniej stronie, jak i nie nauczy Cię obozowania, jeżeli sam nie byłeś nigdy na obozie.

Obóz harcerski dostarcza chłopcu największych przeżyć. Kto nie spał będąc chłopcem na zbudowanej przez siebie pryczy pod pierwszym przez siebie postawionym namiotem, kto nie stał na warcie w ciemną noc lub o brzasku dnia sam na sam z przyrodą, kto nie słuchał gawęd przy ognisku, gdy dokoła snuły się mgły i zapadał mrok, ten nie przeżył harcerstwa.

Twoim zadaniem, Druhu Drużynowy, będzie taki obóz Twoim harcerzom przygotować. Zanim jednak do tego dojdzie trzeba wiele rzeczy przemyśleć, zaplanować i przygotować, aby obóz się naprawdę udał.

Odpowiedzialnym będziesz za to Ty, wraz z Radą Drużyny.

„Zasady Obozowania” mają Ci pomóc w tej pracy przygotowawczej przez wyszczególnienie i uporządkowanie poszczególnych działów pracy, określenie obowiązków ciężących na funkcyjnych oraz przypomnienie o wielu sprawach drobnych i wielkich.

Roboty jest dużo, szczególnie skoro większość przygotowań musisz wykonać przed obozem. Na obozie kontroluj już tylko wykonanie planów, a resztę czasu spędzaj z chłopcami na ćwiczeniach, grach, wycieczkach czy przy ognisku.

Co pewien czas zajrzyj do tej książeczki i upewnij się czy o wszystko zadbałeś, lecz pamiętaj, że „Zasady obozowania” zakreślają przede wszystkim formę obozu. Natomiast Ty musisz sam wypełnić obóz treścią programową – treścią, która przyniesie Tobie i każdemu chłopcu w drużynie zdrowie, radość i siłę.

Czuwaj!

F. Pepliński hm.

Naczelnik Harcerzy

Główna Kwatera Harcerzy

Londyn, 2022 r.

ZASADY OBOZOWANIA

Spis treści

A. PRZED OBOZEM	5
1. Praca w drużynie – ogólne przygotowanie w ciągu roku	5
2. Pozwolenie na obóz	5
3. Pierwsza przed-obozowa Rada Drużyny	6
4. Komunikaty obozowe (kontakt z rodzicami)	6
5. Zwiad terenu obozu	7
6. Wybór terenu obozu – na co należy zwrócić uwagę	7
7. Sprawy administracyjne	8
8. Komenda Obozu	8
9. Uczestnicy obozu	12
10. Sprzęt	12
11. Program	12
12. Regulamin Obozu	13
B. ROZPOCZĘCIE OBOZU	15
1. Przejazd	15
2. Meldunek Rozpoczęcia Obozu	15
3. Rozbicie obozu	15
4. Podniesienie Sztandaru	19
C. ŻYCIE OBOZU	20
1. Plan dnia	20
2. Modlitwy	20
3. Jedzenie	20
4. Spanie	21
5. Alarmy nocne	21
6. Czystość i porządek	22
7. Gry i ćwiczenia	22
8. System zastępowy i punktacja między zastępami	23
9. Ogniska	24
10. Zwyczaje obozowe	26
11. Kąpiel	26
12. Służba w obozie	27
13. Rozkaz dnia	27
14. Ubiór harcerzy	28
15. Poza obozem	28

D. ADMINISTRACJA OBOZOWA	29
1. Książka Pracy Obozu	29
2. Kronika	30
3. Kasa	30
4. Książka Żywnościowa	31
5. Książka Medyczna	31
6. Książka Inwentarzowa	32
7. Meldunki obozowe	32
8. Raport Poobozowy	32
E. ZAKOŃCZENIE OBOZU	33
1. Planowanie zwijania obozu	33
2. Załatwianie formalności i płatności	33
3. Zwijanie obozu	33
4. Przygotowanie do transportu	35
5. Opuszczenie Sztandaru	36
6. Rzut likwidacyjny	36
7. Odjazd	36
F. PO OBOZIE	37
Załącznik Nr. 1 - Ekwipunek osobisty harcerza	38
Załącznik Nr. 2 - Wykaz sprzętu obozowego	39
Załącznik Nr. 3 - Ramowy Program Dnia	41
Załącznik Nr. 4 - Regulamin Obozowy	42
Załącznik Nr. 5 - Przykładowe systemy punktacji między zastępami.	43
Załącznik Nr. 6 - Biblioteczka obozowa	45

A. PRZED OBOZEM

1. *Praca w drużynie – ogólne przygotowanie w ciągu roku*

Obóz jest ukoronowaniem pracy rocznej drużyny – zatem właśnie w ciągu roku trzeba harcerzy jak najlepiej do niego przygotować.

- a) Na zbiórkach w ciągu roku harcerze zdobywają wiedzę w dużej mierze teoretyczną. Niemniej, należy znaleźć też czas podczas zbiórek zastępów i drużyny na zajęcia dające zaprawę do zbliżającego się obozu.
Należy ćwiczyć gotowanie, rozbijanie i urządzenie namiotów, pakowanie plecaków, sianie prycz oraz inne umiejętności techniki obozowej. Wszystkie te czynności – zawczasu przećwiczone – zaoszczędzą zarówno drużynowemu jak i chłopcom kłopotów i czasu na obozie.
- b) Wycieczki i biwaki stanowią najlepsze przygotowanie do obozu, ponieważ pozwalają ćwiczyć praktyczne elementy pracy harcerskiej. Uczestnictwo w nich jest szczególnie ważne dla wszystkich funkcyjnych i zastępowych.
- c) Zadaniem drużynowego jest dobre przygotowanie siebie samego do funkcji Komendanta, przemyślenie całej akcji obozowej oraz szczegółowe i solidne jej przeprowadzenie. Wskazówki podane w tej książeczce mają pomóc drużynowemu w jego zadaniu.
- d) Drużynowy powinien również zasięgnąć rady doświadczonych instruktorów, szczególnie jeśli ma jakiegokolwiek pytania czy wątpliwości.
- e) Niezbędny dla osiągnięcia udanego obozu jest panujący w drużynie dobry duch – na podstawie zdrowej rywalizacji wespół z prawdziwą wzajemną przyjaźnią oraz braterską atmosferą. Bez tego nie ma się co spodziewać powodzenia na obozie.

2. *Pozwolenie na obóz*

- a) Na prowadzenie obozu trzeba uzyskać pozwolenie na piśmie od swojego Komendanta Chorągwi. Formę i czas składania prośby o takie pozwolenie regulują wewnętrzne regulaminy Chorągwi.
- b) Obóz harcerski prowadzi pełnoletni harcerz, najlepiej drużynowy.

- c) W wypadku niepełnoletności komendanta, na obozie musi być osoba dorosła – opiekun. Na obozie też powinien być obecny instruktor – najlepiej sam komendant, inaczej opiekun.
- d) Na prowadzenie obozu zagranicą trzeba uzyskać pozwolenie na piśmie od Naczelnika, drogą służbową. Obóz taki może prowadzić podharc mistrz lub harc mistrz – komendant nie posiadający takiego stopnia musi mieć jako opiekuna podharc mistrza lub harc mistrza.

3. Pierwsza przed-obozowa Rada Drużyny

Możliwie jak najwcześniej w roku harcerskim, drużynowy zwołuje pierwszą przed-obozową Radę Drużyny, na której są ustalone daty oraz omawiane miejsce obozu. Wybór miejsca będzie zależał od ogólnego zarysu celów i założeń programowych – wytyczonych na tej radzie na podstawie potrzeb drużyny oraz wniosków wyciągniętych po ostatnim obozie. Warto również już ustalić zasadniczy skład komendy obozu (komendant, oboźny, gospodarz).

4. Komunikaty obozowe (kontakt z rodzicami)

Bardzo ważnym jest by rodzice byli wcześniej powiadomieni o dokładnym terminie obozu, aby mogli ustalić własne rodzinne plany wakacyjne. Warto to zrobić osobno jeszcze przed wydaniem pierwszego komunikatu.

Pierwszy komunikat należy wysłać rodzicom i harcerzom nie mniej niż sześć miesięcy przed obozem, potwierdzając daty obozu, podając miejsce i prowizoryczny koszt oraz termin zgłoszeń i wpłaty wpisowego.

Kolejny komunikat będzie zawierał:

- a) adres pocztowy obozu oraz szczegóły dojazdu na teren
- b) termin wpłacenia pozostałej należności
- c) potwierdzenie mianowania komendanta oraz jego dane kontaktowe,
- d) nazwisko opiekuna obozu (o ile taki jest)
- e) wykaz ekwipunku osobistego harcerzy /*Załącznik Nr. 1/*
- f) dzień i szczegóły odwiedzin rodziców

Ostatni komunikat przed obozem będzie zawierał dokładne szczegóły wyjazdu i powrotu oraz dodatkowe informacje nie podane poprzednio.

5. Zwiad terenu obozu

Wyznaczona na Radzie Drużyny ekipa rozpoznawcza wykonuje szczegółowe zbadanie (zwiad) terenu wytypowanego na obóz i przygotowuje meldunek na kolejną Radę. Zwiad warto wykonać nawet jeśli teren jest znany drużynie, dla odświeżenia pamięci a także ponieważ mogły być nastąpić jakieś zmiany.

Niektóre sprawy będzie można wpierv wy badać przy pomocy internetu itp., ale następnie konieczne jest zbadanie sytuacji na miejscu.

6. Wybór terenu obozu – na co należy zwrócić uwagę

- a) Bezpieczeństwo - należy wybierać teren, na który ogólna publiczność nie ma wstępu, możliwie też zdala od często uczęszczanych dróg czy ścieżek.
- b) Okolica - przed wybraniem miejsca na obóz należy zawsze upewnić się, że w okolicy są dobre tereny do gier i ćwiczeń polowych, oraz uzyskać zgodę właściciela(ów) tych terenów na ich używanie. Warto się zorientować, czy jest w pobliżu pływalnia lub inne miejsce na bezpieczną kąpiel.
- c) Dojazd - należy rozpatrzyć sposób dojazdu uczestników na teren. Musi też być odpowiedni dostęp, jeśli chodzi o przywóz sprzętu i dostawy żywności oraz ewentualne rozjazdy w ciągu obozu np. dzień odwiedzin rodziców.
- d) Opieka duszpasterska - dowiedzieć się czy jest kościół w pobliżu (oraz szczegóły Mszy świętej) lub zapewnić przyjazd księdza na teren obozu skądinąd.
- e) Opieka lekarska - upewnić się, że jest wystarczająco blisko szpital, który przyjmuje w nagłych wypadkach ('Accident and Emergency' lub podobne) oraz inna lokalna opieka lekarska np. przychodnia.
- f) Zaopatrzenie - obóz musi mieć zapewnione źródła zakupu żywności i innych zapotrzebowań oraz sposób ich dostawy na teren.
- g) Drewno – obóz musi mieć łatwy dostęp do drewna opałowego /kuchnia, ogniska/. Należy również oszacować zapotrzebowanie obozu na drewno budulcowe /urządzenia pionierskie/ i znaleźć źródło dostarczenia.

- h) Grunt - najlepiej piaszczysty, twardy – koniecznie z dobrym odpływem wilgoci. Mocno ustalona trawa – wystrzegać się trawy nowo-zasadzonej, która pięknie wygląda, ale przy złej pogodzie łatwo zamienia się w błoto! Wybierając dane miejsce trzeba zawsze wyobrazić je sobie w czasie najgorszych warunków atmosferycznych.
- i) Woda - obóz musi mieć blisko wodę bieżącą. Należy sprawdzić jej czystość i przydatność do picia/gotowania. Trzeba też znaleźć miejsce na mycie.
- j) Położenie - obóz powinien być postawiony na otwartej od słońca polanie, ale być zasłonięty od silnych wiatrów. Nie należy rozstawiać namiotów pod drzewami, na zboczach lub w miejscach wilgotnych.

Wyniki zwiadu ekipa rozpoznawcza przedstawia na piśmie Radzie Drużyny, która ostatecznie decyduje o wyborze miejsca.

Gdy decyzja co do wyboru miejsca została już powzięta, należy przy kolejnej wizycie na teren nawiązać osobisty kontakt z lokalnymi władzami, lekarzem i/lub przychodnią, księdzem itd.

7. Sprawy administracyjne

Aby obóz mógł się odbyć, komendant i/lub opiekun muszą spełnić wymagania administracyjne obowiązujące na terenie swojego Okręgu.

Należy również zawczasu zabrać się za administrację obozową (patrz Rozdział D) – a szczególnie rozpocząć książkę pracy oraz kasę.

8. Komenda Obozu

Jak dobrze obóz się uda będzie w dużej mierze zależało od komendy, zatem należy wybrać odpowiednie osoby na funkcje. Ważne jest też, by panowała atmosfera współpracy i wzajemnego zaufania wśród członków komendy oraz między Komendantem i jego funkcyjnymi.

Komendant ma prawo wymagać sumiennej postawy od swojej komendy, ale jest także dla nich przykładem oraz jest zawsze gotowy im pomóc, jeśli tego potrzebują.

FUNKCJE ZASADNICZE

W skład Komendy Obozu wchodzi przede wszystkim: Komendant, Oboźny i Gospodarz. Przed obozem, funkcjni ci, wspólnie z drużynowym o ile on nie będzie obecny na obozie, planują obóz.

Komendant

Kieruje całością pracy na obozie i jest szczególnie odpowiedzialny za:

- a) bezpieczeństwo i zdrowie harcerzy
- b) program obozu oraz wyniki wychowawcze
- c) sprawną organizację pracy komendy i czuwanie nad jej przebiegiem
- d) prowadzenie odpraw komendy
- e) dokumentację wymaganą przez władze organizacyjne i okręgowe
- f) książkę pracy obozu, w tym przygotowanie rozkazu dziennego
- g) sprawy finansowe obozu, wraz z celowością wydatków
- h) reprezentowanie obozu na zewnątrz.

Oboźny

Zastępca Komendanta Obozu, z którym ściśle współpracuje. Najczęściej na tę funkcję wybiera się przybocznego drużyny. Oboźny musi mieć doświadczenie obozowania, być energicznym i przedsiębiorczym harcerzem oraz posiadać stopień co najmniej Harcerza Orlego. Oboźny jest odpowiedzialny za:

- a) przygotowanie transportu uczestników na obóz
- b) pilnowanie porządku dnia na obozie
- c) organizację rozbijania i zwijania obozu
- d) czuwanie nad życiem obozu i działaniem zastępowych
- e) kontrolowania punktacji między zastępami
- f) czuwanie nad dyscypliną i przestrzeganiem regulaminu obozowego
- g) organizację warty nocnej wraz z regulaminem warty
- h) wraz z gospodarzem, kierowanie czynnościami zastępu służbowego

Gospodarz

Funkcję tę należy powierzyć odpowiedzialnemu harcerzowi, który nie tylko zna się na obozownictwie, ale jednocześnie potrafi zająć się sprawami finansowymi i administracyjnymi. Gospodarz jest odpowiedzialny za:

- a) przygotowanie jadłospisu i zakup żywności oraz przygotowanie sprzętu obozowego przed obozem
- b) zapewnienie dostawy żywności podczas obozu
- c) organizację kuchni obozowej wraz z regulaminem kuchni
- d) czuwanie nad całością i stanem sprzętu drużyny na obozie
- e) prowadzenie książki gospodarczej i kasy obozu
- f) wraz z oboźnym, kierowanie czynnościami zastępu służbowego

O ile na obozie nie ma specjalnej funkcji kucharza, gospodarz przejmuje również jego rolę.

FUNKCJE POMOCNICZE

Do pomocy w pracy Komendy wyznacza się dodatkowych funkcyjnych, zależnie od potrzeb i możliwości, na przykład:

Sekretarz – odciąża Komendanta od zajęć administracyjnych. Funkcję tę można powierzyć odpowiedzialnemu harcerzowi poprawnie i wyraźnie piszącego po polsku. Do niego może należeć:

- a) prowadzenie książki pracy obozu
- b) prowadzenie kroniki obozu
- c) odpowiedzialność za próby na sprawności
- d) prowadzenie kasy obozowej

Skarbnik – odciąża Gospodarza od zajęć administracyjnych. Funkcję tę można powierzyć odpowiedzialnemu harcerzowi znającemu się na rachunkowości. Do niego może należeć:

- a) zbieranie opłat obozowych
- b) prowadzenie kasy obozowej
- c) kontrola nad oszczędnym wydatkowaniem pieniędzy, w porozumieniu z gospodarzem i komendantem

Sanitariusz – funkcję tę może sprawować tylko harcerz mający przerobiony kurs sanitarny i/lub posiadający sprawność Ratownika

(II szczebla) lub Samarytanina (III szczebla). Do niego może należeć:

- a) skompletowanie apteczki obozowej i odpowiedzialność za nią na obozie
- b) odpowiedzialność za czystość i higienę na obozie
- c) udzielanie pierwszej pomocy w nagłych wypadkach przed przybyciem lekarza lub pogotowia
- d) prowadzenie książki ambulatoryjnej (lub tp)
- e) organizowanie wizyt lekarskich w razie potrzeby

Kucharz - prawa ręka Gospodarza. Funkcję tę powinien sprawować harcerz wykazujący się zdolnością gotowania i/lub posiadający sprawność kucharza. Do niego może należeć:

- a) przed obozem – w porozumieniu z gospodarzem, przygotowanie jadłospisu
- b) za pomocą zastępy służbowego, przygotowanie wszystkich posiłków
- c) pilnowanie czystości i higieny w kuchni obozowej

Uwaga! Obowiązkiem Komendanta jest zapewnienie dobrego wyżywienia na obozie. Jeżeli w drużynie nie ma kandydata na kucharza to albo werbuje się harcerza z poza drużyny, albo gospodarz przejmuje obowiązki kucharza. W takim przypadku, oczywiście pod okiem Gospodarza, zastępowy służbowy może na codzień przejąć odpowiedzialność za przygotowanie posiłków.

Kwatermistrz - specjalista od sprzętu i jego użytku. Do niego może należeć:

- a) przygotowanie sprzętu na obóz oraz załatwienie jego transportu
- b) czuwanie nad całością i stanem sprzętu na obozie
- c) kierowanie pracą pionierską na obozie

UWAGA CO DO FUNKCYJNYCH NA KOMENDZIE

Wszystkie czynności wymienione powyżej muszą być wykonane przez kogoś. Sztuka w tym, aby były wykonane bez nadmiernego ciężaru na kogokolwiek – zmęczona komenda mniej skutecznie prowadzi obóz!

Natomiast komenda nie powinna być większa niż trzeba – Komendant i/lub Gospodarz mogą spełniać niektóre te czynności. Inne funkcje można połączyć np. Sekretarz /Skarbnik, Skarbnik /Kwatermistrz, Sekretarz /Sanitariusz. Ogólna zasada: im więcej harcerzy na obozie, tym większa komenda.

9. Uczestnicy obozu

W obozie mogą wziąć udział harcerze od 11 lat, dopuszczeni przez drużynowego i po przedstawieniu:

- a) zezwolenia rodziców
- b) zaświadczenia lekarskiego lub karty zdrowia

10. Sprzęt

W ciągu roku drużynowy musi dopilnować sprawdzanie sprzętu drużyny oraz uzupełnienie braków.

Na kilka tygodni przed obozem – tak aby był jeszcze czas na ewentualne ostatnie uzupełnienia – komendant sprawdza wraz z gospodarzem sprzęt, który ma jechać na obóz. Jest to szczególnie ważne, gdy kilka drużyn jedzie razem na wspólny obóz.

Orientacyjny wykaz sprzętu */Załącznik Nr.2/*.

11. Program

W ciągu roku Drużynowy – wspólnie z Komendantem o ile drużynowy nie będzie obecny na obozie – musi opracować program obozu. W pracy tej powinna pomóc Rada Drużyny, względnie przyszła Komenda Obozu. Program ten uwzględnia ogólny zarys celów i założeń wytyczonych na pierwszej przed-obozowej Radzie Drużyny (patrz par. 3) z ewentualnym dodaniem dalszych elementów wychowawczych wyłaniających się podczas roku.

W wypadku, gdzie kilka drużyn ma wspólny obóz, potrzeby każdej z tych drużyn muszą być wzięte pod uwagę i ujęte w jeden harmonijny program.

Program obozu zawiera następujące elementy:

- a) Założenia programowe – cele i zasadnicze metody wykonania celów (w tym też odpowiednio dobrane hasło, piosenka i ewentualnie temat)

- b) Tabela programowa (kalendarz dni) podając ogólny podział zajęć
- c) Szczegółowy plan zajęć na każdy dzień (uwzględniając wykonanie)
- d) Specyficzne plany/opisy większych imprez programowych
- e) Szczegółowe plany/opisy poszczególnych zajęć
- f) Ramowy Plan Dnia (zasadniczy porządek dzienny) /Załącznik Nr. 3/

Wszystkie powyżej wymienione elementy powinny być wpisane do książki pracy przed rozpoczęciem obozu – za wyjątkiem szczegółów wykonania zajęć (pisane na bieżąco w ciągu obozu) oraz planów/opisów w punkcie e), które mogą być zawarte w osobnym notatniku np. oboźnego.

UWAGA

Założenia programowe – punkt a) – muszą być przesłane Hufcowemu zanim on przedstawia wniosek do Komendanta Chorągwi o zatwierdzenie obozu. Hufcowy musi mieć pewność, że program jest odpowiednio zaplanowany – a w razie potrzeby może służyć radą Komendantowi.

Program zajęć powinien uwzględnić następujące elementy:

- stawianie/zwijanie obozu
- gry i ćwiczenia terenowe
- stopnie i sprawności
- wycieczki w teren (oraz inne, np. nad morze)
- pionierka i zdobnictwo
- sport
- ogniska
- dni specjalne i uroczystości

W programie należy uwzględnić zajęcia na wypadek złej pogody.

12. Regulamin Obozu

Należy przygotować nowy (albo wykorzystać i uzupełnić istniejący) regulamin obozu, który zarządza wszelkimi czynnościami życia obozowego, szczególnie pod względem porządku i bezpieczeństwa /Załącznik Nr. 4/

By regulamin obozu nie był zbyt długi, warto mieć podrzędne regulaminy, np:

- regulamin kuchni
- regulamin służby obozowej i warty nocnej
- regulamin kąpeli

PRZED WYJAZDEM NA OBÓZ – OSTATNIE CZYNNOŚCI

Zbiórka drużyny przed-obozowa – na tydzień przed odjazdem – w celu:

- a) sprawdzenia osobistego ekwipunku uczestników
- b) dopilnowania, że wszyscy znają szczegóły odjazdu
- c) stworzenia atmosfery obozowej – np. zajęcia w zastępach obozowych

Rzut kwatermistrzowski – na parę dni przed obozem. Kwatermistrz (lub inny członek komendy) jedzie z pomocnikami na teren ze sprzętem obozu, w celu:

- a) wytyczenia na miejscu planu obozu /pozycji namiotów itd/
- b) postawienia kluczowych namiotów /komenda, kuchnia, magazyny/
- d) wykonania innych pilnych robót /np. budowa latryny, doprowadzenie wody/
- c) sprawdzenia lokalnych potrzeb jak np. dostaw żywności, drewna

Uwaga! Rzut kwatermistrzowski nie buduje całego obozu dla uczestników!

Ostatnie przypomnienia dla uczestników – dzień przed zbiórką odjazdową:

- a) żeby się stawili punktualnie na miejsce odjazdu, w pełnym mundurze
- b) żeby mieli na podróż suchy prowiant /kanapki, owoce/ oraz picie

B. ROZPOCZĘCIE OBOZU

1. Przejazd

W czasie przejazdu należy dopilnować ścisłej dyscypliny oraz zachowania wszelkich przepisów bezpieczeństwa.

2. Meldunek Rozpoczęcia Obozu

Odrazu po przyjeździe – bo później łatwo zapomnieć – Komendant wysłał do Komendanta Chorągwi Meldunek Rozpoczęcia (*patrz rozdział D pkt. 7*).

3. Rozbicie obozu

Plan rozbicia obozu powinien być zawczasu przygotowany. Na specjalnie powiększonej mapie terenu należy wyznaczyć miejsca poszczególnych namiotów, kuchni, ogniska, masztu, latryny i zaznaczyć z tym planem zastępowych – o ile możliwe przed dojechaniem na miejsce.

- a) Namioty zastępów powinny być ustawione w półkoło lub w linii z wyjściami skierowanymi na środek obozu lub na maszt.
- b) Z namiotu Komendanta / Komendy powinno być widać namioty zastępów.
- c) Na terenach z silnymi opadami deszczowy i/lub o gruncie słabo przepuszczającym wodę namioty należy okopać rowami.
- d) Kuchnia powinna być nieco oddalona od centrum obozu, blisko wody i z magazynem żywnościowym obok. Palenisko oraz opał należy zabezpieczyć na wypadek deszczu. Niedaleko od kuchni kopie się jeden dół na odpadki i drugi na śmiecie (według lokalnych zasad i/lub za pozwoleniem właściciela terenu).
- e) Namiot na magazyn sprzętu można postawić albo koło kuchni, albo niedaleko namiotu Komendanta.
- f) Obożny, Sekretarz i inni funkcyjni Komendy mogą spać w tym samym namiocie co Komendant lub w osobnym – według zwyczaju w drużynie.
- g) Do jedzenia posiłków buduje się stół ziemny /wykopany w ziemi/ lub stoły zrobione z palików i z ławkami do siedzenia, w jadalni pod dachem /namiot lub płachta typu 'flysheets'. Pomieszczenie to może służyć jako świetlica w innych porach

dnia, gdzie również mogą się odbywać zajęcia w wypadku złej pogody.

- h) Latryna powinna się znajdować w miejscu zasłoniętym, z dala i pod wiatr od obozu. Należy pamiętać o zabezpieczeniu przed zmoczeniem ziemi do zasypywania dołu jak papieru toaletowego oraz dostarczeniu łopaty i płynu lub proszku dezynfekcyjnego. Dojście musi być takie, aby zarówno w czasie deszczu jak i w nocy nie było trudności w dotarciu do latryny.
- i) Na umywalnie należy wybrać specjalne miejsce, aby porozlewana woda nie tworzyła błotnistą kałużę oraz wyznaczyć, gdzie się wylewa brudną wodę.
- j) Maszt należy umieścić w punkcie centralnym obozu i pewnie zabezpieczyć jego równowagę /ale linek użyć tylko w razie konieczności/. Wokół podstawy masztu można zrobić jakieś dekoracje, zostawiając jednak dojście dla harcerza do podnoszenia i opuszczania sztandaru.
- k) Na kapliczkę trzeba wybrać ładne, zaciszne miejsce, o ile możliwe na tle drzew lub krzaków i widoczne z namiotów i z pod masztu.
- l) Tablicę rozkazów umieszcza się koło namiotu Komendanta lub Komendy. Na tablicy się wywiesza wszelkie informacje obozowe – regulaminy obozowe, ramowy plan dnia, zasady i przebieg punktacji itd. Można również postawić osobną okolicznościową tablicę punktacji np. związaną z tematem obozu.
- m) Ważnym jest wybór miejsca na ognisko. Powinno ono być w pobliżu obozu, z dala od szos i dróg, na zacisznej polance, lub na tle lasu /ale nie pod niskimi drzewami/.
- n) Na boisko sportowe trzeba wybrać duży, płaski teren, przewidując grę w siatkówkę, dwa ognie, piłkę nożną i/lub inne planowane. Miejsce to można również wykorzystać do innych gier i ćwiczeń.

Wszystkie urządzenia obozowe powinny być nie tylko dobrze zbudowane, ale i ładnie wykonane. Dodatkowo przy wykonywaniu wszelkich robót pionierskich i zdobniczych należy zwrócić uwagę

harcerzy na rozsądną gospodarkę drewnem budulcowym oraz na nieniszczenie drzewostanu. O ile jest potrzeba ścinania drzew to w pierw należy uzyskać zezwolenie właściciela terenu, a w czasie ścinania musi być zawsze obecny ktoś z komendy.

Warto też odrazu wyznaczyć „obręb pionierski”, z dala od namiotów, gdzie będzie wykonywane wszelkie piłowanie i ciosanie. Pomoże to w utrzymaniu porządku na placu obozu jak i bezpieczeństwa harcerzy. W przypadku gdy, ze względów praktycznych, te czynności są wykonywane na placu obozu, należy dopilnować natychmiastowego oczyszczenia terenu od opiłków itp.

PODZIAŁ I KOLEJNOŚĆ PRAC PRZY ROZBIJANIU OBOZU

Najważniejszym jest mieć przygotowany plan stawiania obozu, względem ilości osób oraz czasu na każdą czynność. W czasie rozbijania obozu trzeba szczególnie pilnować dyscypliny, przy jednoczesnym zapewnieniu zajęć dla wszystkich chłopców – biorąc pod uwagę ich wytrzymałość by nikt się zbyt nie zmęczył. Całością kieruje Komendant z Oboźnym – mają oni stałe oko nad przebiegiem prac, przy pomocy pozostałych członków komendy.

Bardzo ważne by Oboźny, przez cały czas prac przy stawiania obozu, trzymał pilne oko nad umiejscowieniem sprzętu pionierskiego. Jest to ogromnie pomocne nie tylko przez udostępnienia poszczególnego sprzętu, gdzie jest w danej chwili potrzebny, ale też przez zmniejszenie możliwości na jego zagubienie.

Należy więc też, przy zakończeniu dziennych prac, dopilnować by cały sprzęt używany tego dnia trafił z powrotem do magazynu.

PIERWSZY DZIEŃ NA OBOZIE

- a) Pierwszym zadaniem po przybyciu na miejsce jest rozładowanie sprzętu obozowego /o ile nie wykonał tego rzut kwartermistrzowski/ i porządne złożenie go wraz ze sprzętem osobistym (plecaki, chlebaki) pod namiotem lub płachtą na wypadek zlej pogody – w pobliżu placu obozu, ale tak, by nie przeszkadzał w pracy.

- b) Kolejne zadanie /o ile nie wykonał tego rzut kwatermistrzowski/ to postawienie co najmniej jednego namiotu osobowego na wypadek deszczu, prowizoryczne zbudowanie kuchni oraz wykopanie rowu latrynowego.
- c) Następnie każdy zastęp stawia swój namiot, a Komenda własne. W odpowiedniej chwili należy chłopcom dać krótki odpoczynek i pozwolić im zjeść swój pozostały prowiant z podróży.
- d) ile mają być prycze, to powinny być wybudowane również pierwszego dnia, aby chłopcy nie spali na ziemi. Bardzo ważnym jest dać chłopcom instrukcje jak się je robi. Najlepiej, jeśli któryś ze starszych harcerzy zbuduje najpierw jedną pryczę przykładową – inaczej należy przydzielić członka komendy do pomocy/porady podczas budowy.

DRUGI DZIEŃ NA OBOZIE

Zastępom lub poszczególnym chłopcom przydziela się zadania do wykonania, w zależności od tego co jeszcze nie zostało wykonane:

- a) ukończenie kuchni,
- b) ukończenie latryny,
- c) rozbicie dodatkowych namiotów – świetlica, /jadalnia, magazyny sprzętu i żywności
- d) zbudowanie stołów i ławek w jadalni
- e) zbudowanie umywalni /stojaków na miednicę/
- f) znalezienie i ustawienie masztu

Tego dnia (lub trzeciego) są jeszcze dalsze prace do wykonania, np:

- g) kapliczka – wykonanie kapliczki dobrze jest powierzyć kandydatowi na sprawność Zdobnika
- h) tablica rozkazów
- i) brama obozowa

UWAGA

Zastęp, grupa czy poszczególny harcerz wykonujący każdą pracę melduje jej zakończenie do członka komendy, który ją zlecił – przy czym dany członek komendy sprawdza i ocenia pracę w obecności wykonawców.

UPIĘKSZANIE OBOZU I ZDOBNICTWO

Przy rozbijaniu obozu oraz przez cały czas jego trwania należy zachęcać zastępy do upiększania swoich namiotów i całości terenu różnymi ozdobami wykonanymi z materiałów naturalnych /drzewo, wiklina, kamienie, mech/. Komenda powinna w tym – jak i we wszystkim – dawać przykład.

4. Podniesienie Sztandaru /powinno się odbyć najpóźniej drugiego dnia/

Z chwilą, gdy namioty już stoją, a z nad kuchni unosi się dym gotowania, oboźny w odpowiednim momencie zwołuje zbiórkę alarmową w mundurach wokół świeżo postawionego masztu.

Następnie komendant obozu:

- każe odczytać rozkaz rozpoczynający obóz,
- odbiera raport,
- rozkazuje podniesienie sztandaru, przy czym odśpiewany jest Hymn Narodowy lub Hymn Harcerski /według zwyczaju w drużynie/,
- odmawia wraz z drużyną modlitwę za pomyślność obozu.

C. ŻYCIE OBOZU

1. Plan dnia

Ramowy plan dnia podany w *Załączniku Nr.3* jest przykładem, który należy dostosować do własnych potrzeb. Trzeba tylko pamiętać, że młodzież w wieku harcerskim musi mieć około 9 godzin snu, musi mieć regularne posiłki oraz okres odpoczynku po obiedzie.

Ramowy plan dnia należy wpisać do Książki Pracy, ogłosić na początku obozu a następnie wywiesić kopię na tablicy rozkazów.

Program obozu jest przygotowany na podstawie ramowego planu dnia. Program należy rozbić na dni, a poszczególne zajęcia umieścić w odpowiednich porach, aby nie było ani chwili nie wypełnionej konkretnym programem.

Na wypadek deszczu trzeba zawsze mieć gotowe zajęcia zastępcze.

2. Modlitwy

Z rana mówi się modlitwy poranne i śpiewa "Kiedy ranne wstają zorze". Wieczorem śpiewa się „Idzie noc” w kręgu, na zakończenie ogniska. Przy modlitwach wieczornych śpiewa się "Wszystkie nasze dzienne sprawy".

Przy posiłkach należy podziękować Bogu za spożywane dary. W niedzielę należy zorganizować udział harcerzy w Mszy świętej oraz umożliwić przyjęcie Komunii świętej. W czasie Mszy harcerze powinni śpiewać pieśni religijne, a w chwili odpowiedniej Modlitwę Harcerską "O Panie Boże, Ojczy Nasz".

3. Jedzenie

Przygotowaniem i wydawaniem posiłków zajmuje się Kucharz oraz zastęp służbowy. Rejon kuchenny trzeba wyraźnie określić w Regulaminie Obozu i ewentualnie oddzielić barierką od reszty obozu. W czasie posiłków wszyscy powinni siedzieć na swoich miejscach i być obsługiwani przez służbowych.

Należy dopilnować, aby zastęp służbowy w taki sposób rozdawał jedzenie by starczyło dla wszystkich – zastęp służbowy rozdaje sobie jako ostatni.

Należy przestrzegać czystości rąk i eleganckiego jedzenia, bez względu na warunki zewnętrzne.

O zakupieniu odpowiedniej ilości żywności decyduje Komendant wraz z Gospodarzem /Kucharzem/ pilnując, aby żaden z uczestników obozu nie był głodny.

Zmianę zastępu służbowego najlepiej czynić po śniadaniu lub po obiedzie – w tym trybie zastęp służbowy jest również odpowiedzialny za wartę nocną.

4. Spanie

Harcerze śpią w namiotach, pełnymi zastępami o ile możliwe, ale nie na jednej wspólnej pryczy – każdy powinien mieć osobną pryczę, ewentualnie łóżko polowe lub nadymany materac. Jest niedozwolone by harcerze spali na ziemi dłużej niż jedną noc.

Komendant i Oboźny muszą dopilnować, aby chłopcy chodzili spać czysti, aby nie było żadnych rozmów między zarządzeniem ciszy nocnej i pobudką oraz aby śpiwory i koce były co pewien czas wietrzone /szczególnie po wilgotnych nocach/.

Pobudka i cisza nocna obowiązują wszystkich uczestników obozu za wyjątkiem warty nocnej. O ile Komendant zarządzi radę lub inne zajęcia Komendy po ciszy nocnej, musi to być robione w taki sposób, aby nie zakłócać sen harcerzom.

5. Alarmy nocne

Alarm w nocy należy do szczególnych przeżyć obozowych i jest jak najbardziej częścią programu. Jako taki, nie powinien być nadużywany – bo wówczas traci swoją wartość zarówno przeżyciową jak i wychowawczą. Jak ze wszystkim w programowaniu harcerskim, każdy alarm ma swój właściwy cel, np:

- a) dla zorganizowania gry polowej nocnej /alarm w stroju do gier/
- b) dla wyrobienia gotowości i zaprawy obozowej harcerzy /alarm w pełnym rynsztunku/
- c) dla przeprowadzenia uroczystości, np. Przyrzeczenia harcerskiego /alarm w mundurach/

Zatem nie każdemu alarmowi musi towarzyszyć gra polowa, chociaż w przypadkach a) oraz b) jest dobra okazja na to.

Kilka dalszych wskazówek odnośnie alarmów nocnych:

- a) Zasadniczo nie powinno się rozpoczynać alarmu po północy, aby zanadto nie rozbijać snu uczestnikom
- b) Następnego rana pobudka powinna być odpowiednio opóźniona
- c) Alarm należy przeprowadzać w odpowiedzialny sposób – nie jest to okazja dla wyżywiania się członków Komendy
- d) Nie należy robić alarmu w noc przed trudnym/ambitnym dniem programu
- e) Zawsze pamiętać, że alarm jest przeżyciem przede wszystkim dla harcerzy.

6. Czystość i porządek

- a) Zajęcia trzeba tak zorganizować, aby chłopcy mieli czas i warunki na dokładne umycie się rano i wieczorem.
- b) W kuchni należy szczególnie przestrzegać czystości, zatem
  - myć często ręce,
  - dobrze czyścić garnki,
  - regularnie wypalać dół na śmiecie i na odpadki (o ile możliwe),
  - pilnować porządku w rejonie kuchennym.

Koniecznym jest mieć wystarczającą ilość stołów na higieniczne wykonywanie czynności kuchennych.

- c) W namiotach (Komendy i zastępów) musi zawsze panować porządek – Komenda w tym oczywiście daje przykład:
  - w namiotach należy umieścić własnej roboty koszyki na śmiecie i wypróżniać je codziennie
  - w czasie inspekcji indywidualnych i zastępów trzeba zwrócić stałą uwagę na czystość i porządek – zarówno powierzchownie jak i w plecakach, workach i chlebakach /należy to wliczyć w punktację między zastępami/.
- d) Na całym terenie obozu nie może być jakichkolwiek śmieci.

7. Gry i ćwiczenia

Organizacją gier i ćwiczeń zajmują się Komendant i Oboźny przy ewentualnej pomocy innych członków komendy, według przygotowanego programu.

Większość zajęć obozowych powinna być przeprowadzona za pomocą gier i ćwiczeń terenowych lub w obozie, obejmujących zasadnicze działy techniki harcerskiej /samarytanka, terenoznawstwo, przyrodoznawstwo, harce/, przy czym dając harcerzom okazję do zdobywania sprawności.

Należy przewidzieć również czas na zajęcia sportowe /siatkówka, dwa ognie, piłka nożna, lekkoatletyka, łucznictwo, strzelanie z wiatrówki oraz inne, wedle możliwości/.

Przestrzegać jednak należy, aby chłopcy nie przemęczali się i wykonywali swe zadania w granicach własnych możliwości fizycznych.

W czasie gier i ćwiczeń oraz zajęć sportowych należy dopilnować zachowania przez wszystkich chłopców zasad uczciwości i "czystej gry".

8. System zastępowy i punktacja między zastępami

Całe życie obozu oparte jest na systemie zastępowym. Harcerze kwaterują zastępami, pełnią służbę, przygotowują pokazy itd. zawsze zastępami. W ręku umiejętnego Komendanta, punktacja między zastępami jest nie tylko zachętą dla harcerzy, ale również ważnym elementem wychowawczym.

Od pierwszego dnia pobytu na obozie należy wprowadzić punktację zastępów z jasno określonymi i ogłoszonymi zasadami zdobywania punktów, które się wpisuje do Książki Pracy z kopią wywieszoną na tablicy rozkazów. Sytuację w punktacji należy ogłaszać na bieżąco w rozkazie dziennym.

Przy zakończeniu obozu Komendant podaje w rozkazie dziennym ostateczny wynik punktacji oraz udziela pochwały i/lub nagrody zwycięskiemu zastępowi /w niektórych drużynach wręcza się puchar przechodni/.

Każda czynność obozowa ma wagę określoną w ilości punktów nadanych. Wagę konkursów warto dostosować do założeń programowych obozu – np. jeśli ma być nacisk na pionierkę to więcej punktów się da za ten konkurs, itd.

Tu podajemy dwa alternatywne systemy prowadzenia punktacji – przykłady poszczególnych opcji są podane w *Załączniku Nr. 5*.

Opcja A: Zwykle dodawanie każdego nadanego punkta do ostatecznej sumy

Opcja B: Używanie tzw. „punktów obozowych”, które są nadawane zastępom za kolejność, którą zajęły w każdej czynności obozowej – w tym też punktacja dzienna (każdy dzień osobno), każda kolejna tury służby, każdy konkurs, itd.

Opcja A jest mniej skomplikowana, ale przy niej istnieje ryzyko, że różnice ilości punktów zdobytych przez zastępy mogą z dnia na dzień stać się zbyt duże, zniechęcając tych co zostają w tyle.

Należy pamiętać, że są to przykłady – można odjąć/dodać elementy zależnie od okoliczności, z zachowaniem jednak właściwej proporcji.

9. Ogniska

Zakończeniem każdego dnia na obozie powinno być ognisko. Jest to jeden z najważniejszych momentów życia obozowego i dlatego program każdego z ognisk powinien być zawczasu przygotowany /w oparciu o program całego obozu/ i dokładnie przemyślany – albo przez Komendę albo przez zastępy /w porozumieniu z Komendą/.

Program ogniska

Na program ogniska składają się:

- pieśń „Płonie ognisko i szumią knieje”
- piosenki różne /kolejność ustalona/
- okrzyki
- pokazy zastępów
- nauka nowych piosenek
- /pod koniec/ kilka spokojniejszych /powazniejszych piosenek, już bez okrzyków
- gawęda
- pieśń „Już do odwrotu głos trąbki wzywa”
- odśpiewanie (w kręgu) „Idzie noc”

Warto mieć kilka różnego rodzaju piosenek „w zapasie” aby zagrzać harcerzy do śpiewu lub w inny sposób zmienić nastrój, wedle potrzeby.

Można organizować ogniska swobodne lub też o określonej tematyce /ludowe, wojskowe, Powstanie Warszawskie, wędrówka po Polsce itd./

Ognisko prowadzi Komendant lub wyznaczona przez niego osoba – członek komendy który ma do tego talent lub inny harcerz np. jako część próby.

Budowanie ogniska

Należy mieć pewność, iż ognisko jest zbudowane tak, aby się łatwo rozpałiło. Za to odpowiada albo zastępowy zastępu budującego ognisko albo – np. przy mniej doświadczonym obozie – członek komendy do tego wyznaczony.

Źle zbudowane ognisko odejmuje od przyjemności harcerzy i powoduje rozproszenie uwagi. Natomiast przy rozpalaniu jest kategoriycznie zabronione używanie do pomocy sztucznych sposobów – papier, nafta itp.

Przy rozpalaniu ogniska obowiązuje cisza absolutna – jest to moment skupienia i powagi. Ognisko powinien rozpałi ten, który je budował. O ile jest proszony do rozpalenia kto inny – np. instruktor wizytujący, dostojny gość – to budujący jest obok aby w razie potrzeby asystować.

Gawęda

Gawędy są ważnym elementem ogniska i powinny być w większości wygłaszane przez Komendanta. Jest to dla niego okazja w braterskim kręgu podzielić się z harcerzami swoimi myślami o przebyłym dniu, aspektach obozu, zagadnieniach harcerskich czy wreszcie o czymkolwiek co on uważa za ciekawe, wartościowe i wychowawcze dla nich.

W drodze wyjątku gawędę może wygłosić inny członek komendy o ile jest to programowo lub wychowawczo uzasadnione, np. odnośnie tematyki obozu lub sprawie, w której dana osoba się orientuje, albo w myśl rozwoju zaprawy danego członka komendy. Natomiast kiedy obóz jest odwiedzany przez wizytatora lub innego instruktora, wskazanym jest spytać go czy chciałby wygłosić gawędę – nie tylko z grzeczności, ale też by skorzystać z jego

doświadczenia. Oczywiście należy mu dać choć trochę czasu by mógł się przygotować!

Gawęda zasadniczo powinna trwać 5-10 minut – w ten sposób lepiej utrzyma się uwagę harcerzy.

Zakończenie ogniska

Ognisko nie powinno trwać dłużej niż 1½ godziny i należy je rozpoczynać dostatecznie wcześnie, aby nie wkraczać w określone godziny snu.

Po odśpiewaniu „Idzie noc” nie powinno już być gwizdków, krzyków czy głosów podniesionych.

10. Zwyczaje obozowe

W każdej drużynie istnieją już pewne zwyczaje obozowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie. Na każdym jednak obozie trzeba dodawać nowe zwyczaje, takie które posiadają duże znaczenie wychowawcze a uczestnikom zostawiają niezatarte wspomnienia. W związku z tym Komendant dopilnuje, że zwyczaje są zawsze zdrowe i odpowiednie, w duchu harcerskim, tak aby nie wkraśniały się praktyki wyrządzające krzywdę uczestnikom obozu.

Ubogi jest obóz, który nie ma własnych zwyczajów, jak np. pobudka i hejnał wieczorny sygnałówką, uroczyste otwarcie poszczególnych urządzeń obozowych, marsz ze śpiewem na obiad, specjalny szyk zbiórek koło masztu, rozpalanie pierwszego ogniska głównią zachowaną z zeszłorocznego ostatniego ogniska itd.

11. Kąpiel

Kąpiel wymaga od Komendy obozu szczególnie dokładnego przestrzegania bezpieczeństwa. O ile w programie jest przewidziana kąpiel poza basenem pływackim /jezioro, rzeka, morze/ musi być osobny Regulamin Kąpeli, wpisany do Książki Pracy i wywieszony na tablicy rozkazów, z którym każdy uczestnik obozu jest zaznajomiony.

Przed zezwoleniem na używanie danego miejsca należy się upewnić, że jest to bezpieczny teren do kąpieli i ewentualnie wypalikotać granice używalności.

Kąpać wolno się dopiero w 2 godziny po posiłku. W czasie kąpieli musi być na miejscu obecna jedna osoba pełnoletnia – a także jeden pływak-ratownik na 10 uczestników (ale zgodnie z obowiązującymi zasadami okręgowymi).

Wyznaczony ratownik pozostaje cały czas na brzegu i musi mieć przygotowany pas ratunkowy.

Kąpiel nie może trwać dłużej niż 1 godzinę – poza basenem trzeba mieć na uwadze warunki np. pogoda, temperatura wody. Początek i koniec muszą być sumiennie przestrzegane przez wszystkich uczestników.

12. Służba w obozie

W ciągu dnia służbę pełni zastęp służbowy, którego jeden członek /służbowy/ jest zawsze w pełnym mundurze w rejonie obozu – o ile jest taka potrzeba. Pozostali wykonują prace zlecone (zwykle chodzi tylko o służbę w kuchni).

W nocy, zależnie od decyzji Komendanta, zaciąga się wartę, którą może również pełnić zastęp służbowy. Wówczas ten sam zastęp jest odpowiedzialny za służbę w obozie przez całą dobę. Wartownicy stoją indywidualnie i zmieniają się co 1 ½ godziny /maximum/.

Ostatni na dyżurze wartownik rozpala ognisko w kuchni i budzi resztę służby w odpowiednim czasie.

13. Rozkaz dnia

Rozkaz dnia, pisany przez lub na polecenie Komendanta, jest to formalny sposób przekazywania informacji na obozie. Odczytuje się go w czasie apelu, zasadniczo codziennie. W treści rozkazu według potrzeby znajdują się:

- stwierdzenie otwarcia i zamknięcia obozu
- zatwierdzenie stanów osobowych zastępów, ich nazw i godeł
- zatwierdzenie instrukcji, regulaminów
- objęcie i zdanie służby
- sytuacja w punktacji między zastępami
- dopuszczenie do i przyznanie stopni i/lub sprawności
- wyniki w konkursach

- przyjazdy do i odjazdy z obozu
- wyróżnienia, pochwały i nagany
- specjalne wydarzenia
- inne sprawy, które wymagają formalnego ogłoszenia

Komendant może od czasu do czasu zdecydować niewydawanie rozkazu dnia, zastępując go nieformalnymi poleceniami czy ogłoszeniami.

14. Ubiór harcerzy

Na terenie obozu chodzi się w stroju roboczym/do ćwiczeń lub gimnastycznym. Mundur harcerski zakłada się:

- na przyjazd do / odjazd z obozu,
- na apel poranny,
- przy opuszczaniu terenu obozu,
- w czasie pełnienia funkcji harcerza służbowego,
- na alarmy mundurowe,
- na Mszę świętą i inne poważne części programu np. uroczyste ogniska, *
- w dni specjalne np. wizyty gości czy rodziców.

*drużyna może mieć zwyczaj ubierania munduru na każde ognisko

15. Poza obozem

Należy pamiętać o utrzymaniu dobrych stosunków z wszystkimi ludźmi z okolicy, przez stałe poprawne zachowanie się harcerzy kiedykolwiek wychodzą poza rejon obozu. Należy również uszanować obowiązujące w okolicy prawa i zwyczaje.

D. ADMINISTRACJA OBOZOWA

1. Książka Pracy Obozu

Książka ta jest podstawą i obrazem życia obozu. Wiele z jej działów może być przygotowanych jeszcze przed rozpoczęciem obozu. W czasie trwania obozu należy dokładnie i na bieżąco wpisywać wszystkie konieczne wiadomości.

Na stronie tytułowej powinny figurować: nazwa jednostki, nazwa obozu (o ile jest taka), miejsce i daty obozu, podpis Komendanta. Przy tym warto w jakiś sposób upiększyć stronę tytułową, np. rysunkiem związanym z hasłem i/lub tematem obozu.

Poszczególne niezbędne działy Książki Pracy:

- Prawo i Przyrzeczenie harcerskie
- wykaz członków Komendy oraz zastępów
- ewidencja uczestników
- ramowy plan dnia
- cele i założenia programowe obozu
- program obozu /w formie tabeli kalendarzowej/
- szczegółowy program na poszczególne dni / z uwzględnieniem wykonania/
- krótka kronika każdego dnia /niezależnie od osobnej Kroniki/
- plany większych imprez programowych np. bieg na stopnie, wielkie gry
- regulamin obozu /oraz inne regulaminy w razie potrzeby/
- zasady punktacji między zastępami
- rozkazy obozowe
- uwagi wizytatorów

Można dodać inne działy, np:

- kasa obozu /o ile nie jest w osobnej Książce Kasowej/
- inwentarz /o ile nie jest w osobnej Książce Inwentarzowej/
- mapa terenu i plan obozu
- wykaz zdobytych stopni i sprawności,
- wykaz podnoszących/spuszczających flagę,
- zapisy gości,
- i/lub jakiegokolwiek inne przejawy życia obozowego.

Książkę Pracy Obozu prowadzi Sekretarz, o ile jest taki, inaczej Komendant.

2. Kronika

Dobrze prowadzona Kronika jest najmiłym wspomnieniem dla wszystkich uczestników, a zarazem dokumentem obozowym dla drużyny. O ile możliwe, warto prowadzić ją w osobnej książce.

Taką osobną Kronikę prowadzi albo Sekretarz, albo specjalnie wybrany kronikarz. Spisuje w niej wszystkie wydarzenia obozowe – gry i ćwiczenia, ogniska, obrzędy obozowe oraz wszelkie inne zajęcia. Zbiera uwagi osób odwiedzających obóz, notuje ciekawe i wesołe momenty, powiedzenia itp.

W osobnej Kronice mogą i powinni pisać wszyscy uczestnicy obozu, a jakiś dobry rysownik winien ozdobić poszczególne strony kolorami i rysunkami.

Wszelkie fotografie zrobione podczas obozu należy wkleić do Kroniki, a na zakończenie zebrać podpisy wszystkich uczestników.

3. Kasa

Książka Kasowa Obozu może być prowadzona albo jako dział Książki Pracy albo w osobnej książce.

Załącznikami do Książki Kasowej są:

- kwitariusz przychodowy /na pieniądze zebrane/
- kwity rozchodowe /na pieniądze wydane/

Gdziekolwiek jest ona umieszczona, kasę się wpisuje na ponumerowane stronicie podzielone na kolumny, podstawowo:

- data transakcji
- treść transakcji
- numer kwitu
- metoda transakcji /bank lub gotówka/
- suma pieniężna transakcji – przychód i rozchód raczej w osobnych kolumnach
- saldo – mogą być osobne kolumny na bank i gotówkę

Zapisy w Książce Kasowej muszą być zgodne z kwitariuszem przychodowym i kwitami rozchodowymi.

Przy prowadzeniu Książki Kasowej wszystkie zapisy trzeba robić atramentem. Linijek nie wolno opuszczać, a błędy się przekreśla i podpisuje obok.

Kasę prowadzi Skarbnik, o ile taki jest, inaczej Gospodarz.

W obozie należy w miarę możliwości trzymać tylko drobną ilość gotówki, obowiązkowo zamkniętą pod klucz, zaś większość wpłacić do banku.

UWAGA

Każdy obóz podlega zasadom prowadzenia kasy obowiązującym w swojej Chorągwi.

4. Książka Żywnościowa

Książkę tę prowadzi Gospodarz, rozpoczynając ją na wiele tygodni przed obozem wpisaniem przewidzianego jadłospisu oraz projektowanego zużycia żywności. Można to później uzupełnić wobec liczby zgłoszonych uczestników.

Na podstawie tych danych przeprowadza się pierwsze zamówienia, regulując dalsze zamówienia/zakupy aktualnym stanem magazynu.

W czasie trwania obozu do książki żywnościowej wpisuje się wszystkie zakupy prowiantu oraz szczegóły wydanych posiłków, z ewentualnymi uwagami. W ten sposób książka staje się też wartościową pomocą na przyszłość.

5. Książka Medyczna

Książka /lub Teczka/ Medyczna zawiera:

- spis zawartości apteczki obozowej
- dane medyczne każdego uczestnika
- dokładne szczegóły każdego wypadku podczas obozu
- wpisy każdego użytku apteczki /drobne urazy/
- informacje i formularze ubezpieczeniowe
- oceny ryzyka

Książkę Medyczną prowadzi Sanitariusz lub inny członek komendy posiadający kwalifikacje sanitarne, wględnie sam Komendant.

6. Książka Inwentarzowa

Książka Inwentarzowa zawiera pełny spis sprzętu drużyny przywiezionego na obóz, z wyszczególnieniem aktualnego stanu każdej części sprzętu oraz osobną kolumną na uwagi /np. uszkodzenia lub zniszczenia/.

Jest dozwolone używanie Książki Inwentarzowej Drużyny o ile cały sprzęt drużyny został wzięty na obóz.

Książkę Inwentarzową prowadzi Kwatermistrz lub inny członek komendy odpowiedzialny za sprzęt podczas obozu, względnie Gospodarz.

7. Meldunki obozowe

Komendant sporządza /wypełnia Meldunek Rozpoczęcia Obozu oraz Meldunek Zakończenia Obozu, zgodnie z obowiązującą instrukcją Komendanta Chorągwi.

W dniu rozpoczęcia obozu Komendant Obozu wysyła do Komendanta Chorągwi meldunek stwierdzający, że obóz się rozpoczął i zawierający:

- nazwę jednostki obozującej,
- czas trwania obozu,
- dokładny adres obozu /wraz ze szczegółami dojazdu/,
- liczba uczestników,
- nazwisko i podpis Komendanta /lub Opiekuna/ obozu.

Od razu po zakończeniu obozu Komendant Obozu wysyła do Komendanta Chorągwi meldunek podobnej treści stwierdzający, że obóz się zakończył, z dodatkiem jakichkolwiek odpowiednich uwag.

8. Raport Poobozowy

Komendant Obozu sporządza/wypełnia Raport Poobozowy na formularzu obowiązującym w Chorągwi i wysyła w określonym terminie do Komendanta Chorągwi (wedle wydanych instrukcji).

E. ZAKOŃCZENIE OBOZU

1. *Planowanie zwijania obozu*

Podobnie jak ze stawianiem, zwijanie obozu rozpoczyna się od ustalenia kolejności prac i ich podziału między poszczególne grupy.

Należy sobie tak rozłożyć czas, aby nie było panicznego pośpiechu tuż przed odjazdem transportu powrotnego. Szybciej jest rozbierać niż budować, ale lepiej rozłożyć likwidację na dłuższy czas niż robić to w ostatniej chwili.

Wstępne prace należy rozpocząć na dwa dni przed odjazdem. Główne zwijanie może się odbyć w przedostatni dzień obozu, zostawiając na dzień odjazdu tylko prace niezbędne.

2. *Załatwianie formalności i płatności*

Komendant powinien dopilnować, że Gospodarz dokładnie załatwił wszystkie rachunki i należności.

3. *Zwijanie obozu*

Kolejność czynności będzie w dużym stopniu zależała od stylu obozu oraz od pogody, ale powinna mieć logiczny sens. Należy pamiętać, iż namioty trzeba składać suche, ale również, iż musi pozostać zabezpieczenie w wypadku możliwego pogorszenia pogody.

Raczej należy zostawić jak najmniej namiotów do zwinięcia na dzień odjazdu – chyba że w dzień przedostatni pogoda uniemożliwia zwijanie.

W trakcie zwijania, cały sprzęt drużyny należy zebrać w jednym miejscu, aby był gotowy do transportu – warto na ten cel postawić okrycie, które szybko się suszy np. płachtę typu 'flysheets'.

Przykładowo, plan zwijania może wyglądać następująco:

NA DWA DNI PRZED ZAKOŃCZENIEM

Tego dnia (raczej wieczorem) się likwiduje większe urządzenia, które już nie będą potrzebne, np: brama obozowa/wartownia, markiza (o ile jest sucha).

W DZIEŃ PRZEDOSTATNI

Tego dnia wykonuje się ogromną większość zwijania. Kolejność podana jest orientacyjna i wiele czynności będzie się odbywało równocześnie, w grupach takich jak przy rozbijaniu obozu.

- a) Rozebranie wszystkich stojaków (w kuchni, w magazynach i w namiotach osobowych) oraz zasypanie dziur po nich zostawionych
- b) Rozebranie ozdób obozowych /o ile nie zabiera się ich ze sobą do harcówki/
- c) O ile gwoździe były używane do pionierki, warto mieć osobną ekipę odpowiedzialną za ich wyciąganie, pracującą w miejscu określonym
- d) Złożenie drewna na stojak /o ile właściciel terenu tak sobie życzy/ lub spalenie /można część zatrzymać na uroczyste ostatnie ognisko/
- e) Zwinięcie i spakowanie wszystkich zbytecznych namiotów – przy tym ważne jest zapisać czy nie mają jakieś braki
- f) Częściowe zasypanie dołów na latrynę i na śmiecie
- g) Spakowanie wszelkiego niepotrzebnego sprzętu
- h) Zwinięcie boisk sportowych – raczej wieczorem, po ostatnim użyciu
- i) Zakopanie paleniska kuchennego – kilka godzin po ostatnim użyciu, aby dać czas na ochłodzenie /zatem ewentualnie w dzień odjazdu/
- j) Rozebranie prycz**

**Może się to odbyć w dzień przedostatni lub ostatni. Dobrze jest, by chłopcy się wygodnie wyspali przed odjazdem. Natomiast decyzja będzie zależała od tego, ile namiotów Komendant uważa za stosowne by nadal stały w ostatni poranek, zależnie od okoliczności a szczególnie od pogody.

Można zostawić rozbieranie prycz na ostatni dzień o ile:

- godzina odjazdu daje wystarczająco czasu by rozebrać prycze i jest pewność, że namioty nie zmokną /zatem że będzie dobra pogoda, bez rosy/

LUB

- jest miejsce w siedzibie drużyny na suszenie namiotów w razie potrzeby albo zwijaniem namiotów zajmie się rzut likwidacyjny (patrz punkt 6.b poniżej) już po wyjeździe reszty obozu.

Natomiast jeśli okoliczności wymagają wczesnego spakowania jak największej namiotów, to:

- w dzień przedostatni zastępy i Komenda rozbierają swoje prycze /wraz ze stojakami/
- w ostatnią noc wszyscy śpią na ziemi /ale przynajmniej na plachtach/, dzieląc się minimalną potrzebną liczbą namiotów.

W DZIEŃ ODJAZDU

- a) Spakowanie rzeczy do plecaków.
- b) Rozbieranie pryczy – o ile nie było to zrobione dnia poprzedniego
- c) Zwijanie pozostałych namiotów
- d) Zakopanie paleniska kuchennego – o ile nie było to zrobione dnia poprzedniego
- e) Zakopanie ostateczne latryny i dołu na śmiecie
- f) Porządkowanie terenu
- g) Podziękowanie właścicielowi terenu – ewentualnie uroczyste pożegnanie całym obozem

UWAGA

Należy dopilnować by nie został spakowany sprzęt pionierski konieczny do wykonania prac – np. zlikwidowanie masztu po apelu zakończenia lub na ewentualne potrzeby rzutu likwidacyjnego.

4. Przygotowanie do transportu

Komendant wraz z Gospodarzem/Kwatermistrzem powinni sprawdzić spisy sprzętu oraz dokładność spakowania.

Przed odjazdem cała drużyna powinna jeszcze raz przejść tyralierką przez obóz i zebrać wszystkie drobne śmiecie. Warto też sprawdzić szczególnie po haszczach i w długiej trawie czy nie został jakiś sprzęt.

5. *Opuszczenie Sztandaru*

Gdy już wszystko jest spakowane i drużyna gotowa do odjazdu, Oboźny zarządza zbiórkę.

Następnie:

- odbywa się raport na zakończenie obozu,
- ostatni rozkaz zostaje odczytany,
- odmówiona jest modlitwa dziękczynna za udany obóz,
- sztandar zostaje opuszczony po raz ostatni, przy odśpiewaniu Hymnu Harcerskiego lub Narodowego /według zwyczaju drużyny/.

6. *Rzut likwidacyjny*

W celu dopilnowania likwidacji wszelkich śladów po obozie, można zostawić na terenie obozu rzut likwidacyjny, który przybiera taką czy inną formę w zależności od potrzeb sytuacji.

- a) W przypadku gdy likwidacja obozu została w pełni wykonana: członek komendy + ewentualnie jeden doświadczony harcerz, w celu dokładnego sprawdzenia całego terenu oraz w razie potrzeby wykonania drobnych porządków/czynności
- b) W przypadku, kiedy niektóre prace likwidacyjne nie zostały ukończone: członek komendy + 2-3 doświadczonych harcerzy, w celu dokończenia wszelkich potrzebnych prac i porządków – grupa ta może wrócić z obozu następnego dnia

7. *Odjazd*

Zastęp służbowy który ma ostatni dyżur jest odpowiedzialny za posiłek /suchy prowiant/ w czasie przejazdu.

Dyscyplina obowiązuje taka sama jak w drodze na obóz.

Po przybyciu na miejsce należy dopilnować, aby każdy chłopiec poszedł prosto do domu albo samodzielnie, albo pod opieką rodziców. Komendant względnie Opiekun nie opuszcza miejsca zanim nie rozeszli się wszyscy harcerze.

F. PO OBOZIE

Komendzie Obozu nie wolno zapomnieć, że jej obowiązki nie skończyły się z opuszczeniem sztandaru.

Każdy członek Komendy indywidualnie się wywiązuje z pozostałych obowiązków swojej funkcji oraz pomaga w zbiorowej pracy zamknięcia obozu.

W dzień powrotu Komendant Obozu wysyła do Komendanta Chorągwi Meldunek Zakończenia Obozu.

Inne sprawy do załatwienia po obozie:

- zamknięcie kasy obozowej i przesłanie jej do odpowiedniej władzy w celu kontroli, zgodnie z obowiązującą instrukcją Komendanta Chorągwi
- sporządzenie Raportu Poobozowego i przesłanie Komendantowi Chorągwi w wyznaczonym terminie
- uzupełnienie i zakończenie Kroniki Obozowej
- sprawdzenie sprzętu i zabezpieczenie go na zimę – przy tym zamknięcie Książki Inwentarzowej z zaznaczeniem braków i koniecznych napraw
- serdeczne podziękowanie – albo osobiście, albo listownie – w imieniu wszystkich uczestników, każdej osobie, która w jakikolwiek sposób przyczyniła się do odbycia i powodzenia obozu

Na koniec, konieczne jest by Komendant zarządził – jeszcze przed rozpoczęciem nowego roku harcerskiego – ostatnią radę Komendy Obozu, dla omówienia obozu oraz zapisania w Książce Pracy Obozu wniosków na przyszłość.

Załącznik Nr. 1 - Ekwipunek osobisty harcerza

Odpowiedni ekwipunek będzie zależny od kraju/okolicy w których się obozuje

- Śpiwor i koc, materac nadymany, łożko polowe (o ile nie będzie prycz)
- Piżama, ew. poduszka
- Mundur (koszula z odznakami, spodenki i spodnie, pas, chusta, skarpety, półbuty czarne, rogatywka lub inne regulaminowe nakrycie głowy)
- Zapasowa koszula mundurowa /bez odznak/
- Nieprzemakalne zewnętrzne okrycie (płaszcz, peleryna lub kurtka)
- Kurtka ciepła, czapka, rękawiczki /do robót pionierskich/
- Swetry lub kurtki sportowe
- Koszule z rękawami (robocze / do ćwiczeń polowych), długie spodnie
- Skarpety grube i zwykłe
- Bielizna, szorty i koszulki sportowe
- Buty do marszu, tenisówki, klapki lub sandały, buty gumowe
- Strój i ręcznik kąpielowy, kapelusz przeciw-słoneczny
- Worek na brudną bieliznę i brudne skarpety
- Przybory do mycia, ręczniki, lusterko, grzebień
- Przybory do czyszczenia butów i do szycia
- Przybory do jedzenia /menażki, sztućce, kubek, ścierka, manierka/
- Notatnik harcerski, przybory do pisania, śpiewnik
- Kompas, latarka, scyzoryk, zapalniczka, chustki do nosa
- Osobista apteczka, krem do opalania i przeciw owadom

Cały ekwipunek powinien być rozsądnie spakowany w plecaku i chlebaku.

Załącznik Nr. 2 - Wykaz sprzętu obozowego

a/ Pionierski

namioty: zastępów, komendanta, komendy, magazyn sprzętu, magazyn żywności, namiociki wędrownicze, duży namiot na jadalnię oraz płachty nieprzemakalne typu 'fly-sheet' (kilka)

kołki do wszystkich namiotów/płacht /w tym zapasowe oraz śledzie/

"baby"– ciężkie do wbijania pali, mniejsze do wbijania kołków
liny i sznurki, drut i/lub flex

młoty ciężkie i młotki, łomy i/lub obcęgi, dłuta, poziomice, wiertarki
toporki, siekiera

gwoździe (różnej długości)

piły ramowe i poprzeczne

kilofy, łopaty i saperki, świder (do kopania dziur)

przybory do reperacji namiotów i sprzętu

skrzynie, skrzynki i worki na sprzęt

b/ Kuchenny

kotły i garnki różnej wielkości

wiadra, miski większe i mniejsze

zbiornik na czystą wodę

dzbanki na kawę, zapasowe kubki

patelnie różnej wielkości

naczynie-dzban na mleko

kosze do noszenia prowiantu

tace na chleb, blaty czyste na stoły

walek do ciasta, waga, naczynie miernicze

łyżki drewniane, szpachle, noże kuchenne, duże widelce, obieracze

menażki, noże, widelce, łyżki i kubki /dla gości/

durszlak, sito, tarki

otwieracze do puszek
przyrządy i płyn do zmywania, ścierki (bawełniane lub tp.)
fartuchy i czepce dla kucharzy, rękawice ognioodporne
miednice /do kuchni/ i dodatkowo po kilka do każdego namiotu /do mycia/

c/ Sportowy i do ćwiczeń

piłki do siatkówki i do piłki nożnej, siatka do siatkówki, piłki do palanta

sprzęt do lekkoatletyki, taśma miernicza, stopery

wiatrówka, sprzęt do łucznictwa

chorągiewki lub tarcze sygnalizacyjne, większe latarki (do sygnalizacji itd.)

telefony polowe lub tp.

mapy terenu, kompasy, lornetki

opaski i/lub inny sprzęt do roztrzygania spotkań podczas gier polowych

d/ Różne

aptecka obozowa

papier toaletowy

trąbka sygnałowa, zegar – budzik

blat stołowy (do namiotu komendy)

lampy naftowe (do każdego namiotu)

flaga z liną i bloczkiem

przybory kancelaryjne, biblioteczka

farba i pędzle, kreda, kredki kolorowe

rower

i – cokolwiek innego co może się Wam przydać!

Załącznik Nr. 3 – Ramowy Plan Dnia

- 6.45 Wstają kucharze
- 7.30 Pobudka obozu, gimnastyka
- 7.45 Mycie się, porządkowanie namiotów
- 8.10 Apel poranny – raport, podniesienie sztandaru, modlitwa, inspekcja
- 8.30 Śniadanie
- 9.15 Przygotowanie do zajęć
Zmiana służb /lub po obiedzie/
- 9.30 Zajęcia w/g planu szczegółowego
- 12.50 Mycie rąk, przygotowanie do obiadu
- 13.00 Obiad
- 13.45 Cisza poobiednia /15 minut ciszy bezwzględnej/
- 14.15 Zajęcia w/g planu szczegółowego
- 16.30 Podwieczorek*
- 16.45 Zajęcia w/g planu szczegółowego
- 19.00 Mycie się, przygotowanie do kolacji
- 19.15 Kolacja
- 20.00 Przygotowanie do ogniska
- 20.30 Ognisko
- 22.00 Modlitwa wieczorna. Opuszczenie sztandaru.
- 22.15 Przygotowanie do snu
- 22.30 Cisza nocna.

*Podwieczorek może być wcześniej/później zależnie od programu na dany dzień.

Załącznik Nr. 4 - Regulamin Obozowy

Do treści regulaminu typowo można włączyć:

- zasięg terenu (rejonu) obozu oraz reguły co do jego opuszczania
- strefy „ograniczonego wstępu” np. obszar kuchenny, namiot komendy
- ogólne reguły dotyczące kuchni /mogą być ujęte bardziej szczegółowo lub nawet osobno w regulaminie kuchni/
- ogólne zasady pełnienia służby przez zastępy /mogą być ujęte bardziej szczegółowo w innych regulaminach np. kuchni, służby, warty/
- ubiór harcerzy
- zasady używania sprzętu, szczególnie pionierskiego
- zasady czystości osobistej oraz porządku w obozie
- zasady bezpiecznej kąpieli /mogą być ujęte w osobnym regulaminie/
- zasady zachowania na terenie, np. zakaz niebezpiecznych zabaw i praktyk
- zasady zachowania poza terenem obozu
- zarządzenia dotyczące wypadków oraz udzielania pierwszej pomocy
- przypomnienie o obowiązku używania mowy polskiej między sobą
- adres pocztowy obozu oraz procedura wysyłania listów.

**Załącznik Nr. 5 - Przykładowe alternatywne systemy
punktacji między zastępami.**

Opcja a) Punkty zwykle podstawa – obóz z 4 zastępami

	Czynność obozowa	Punkty
i.	Gotowość zastępów na zbiórkach* <i>*za każdą zbiórkę</i>	4, 3, 2, 1 punktów
ii.	Inspekcja - porządek w namiocie* <i>*każda inspekcja</i>	Maximum 5
iii.	Inspekcja - czystość/wygląd zewnętrzny harcerzy* <i>*każda inspekcja</i>	Maximum 5
iv.	Przebieg służby zastępu* <i>*za każdy dyżur</i>	Maximum 20
v.	Gotowość na alarmy* <i>*za każdy alarm</i>	Osobista: 10-1** <i>**pierwszych dziesięciu</i> Zastępy: 8, 6, 4, 2
vi.	Ogniska* <i>*każdego dnia</i>	Pokaz: 5-1 Jakość śpiewu: 5-1 Okrzyki: 3-1
vii.	Wyniki gier i ćwiczeń między zastępami* <i>*za każde</i>	8, 6, 4, 2
viii.	Konkursy sportowe między zastępami* <i>*jednorazowo na obozie, za każdą osobną dziedzinę</i>	8, 6, 4, 2
ix.	Zdobycie sprawności przez członka zastępu* <i>*podliczyć procentowo, zależnie od stanu zastępu</i>	10
x.	Zdobycie stopnia przez członka zastępu* <i>*procentowo, zależnie od liczby prób otwartych w zastępie</i>	25

Opcja b) Punkty „obozowe” podstawa – obóz z 4 zastępami

	Czynność obozowa	Punkty <u>obozowe</u>
i.	Punktacja za każdy dzień – w tym* /punkty podlicza się na końcu każdego dnia/ *Gotowość na zbiórki *Inspekcje *Inne doraźne/okolicznościowe	1-szy zastęp: 4 pkty ** 2-gi: 3, ** 3-ci: 2, ** 4-ty: 1, ** **za każdy dzień
ii.	Przebieg służby zastępu* *za każdy dyżur /nadaje się punkty obozowe co 4 dni/	1-szy zastęp: 8 punktów, 2-gi: 6, 3-ci: 4, 4-ty: 2
iii.	Konkurs alarmów* *trwa przez cały obóz – podlicza się na końcu /punkty zwykle za poszczególne alarmy: gotowość osobista – np. pierwszych dziesięciu, 10 -1 gotowość zastępów – 8 ,6, 4, 2/	Punktacja końcowa: 1-szy zastęp: 12 pktów, 2-gi: 9, 3-ci: 6, 4-ty: 3
iv.	Konkurs ognisk* *trwa przez cały obóz – podlicza się na końcu /punkty zwykle za każde osobne ognisko, np: Pokaz: 5-1, Jakość śpiewu: 5-1, Okrzyki: 3-1/	Punktacja końcowa: 1-szy zastęp: 16 pktów, 2-gi: 12, 3-ci: 8, 4-ty: 4
v.	Punktacja sportowa* *wszystkie wyniki wzięwszy	Punktacja końcowa: 1-szy zastęp: 12 pktów, 2-gi: 9, 3-ci: 6, 4-ty: 3
vi.	Gry i ćwiczenia między zastępami* *za każde	1-szy zastęp: 4 pkty, 2- gi: 3, 3-ci: 2, 4-ty: 1
vii.	Konkursy jednorazowe, np.* *Pionierka w namiotach zastępów *Godła i zdobnictwo zastępów *Wycieczka całodniowa zastępów	1-szy zastęp: 8 pktów, 2-gi: 6, 3-ci: 4, 4-ty: 2
viii.	Punktacja zdobytych sprawności* *podliczyć procentowo, zależnie od stanu zastępu	1-szy zastęp: 12 pktów, 2-gi: 9, 3-ci: 6, 4-ty: 3
ix.	Punktacja zdobytych stopni* *procentowo, zależnie od liczby prób otwartych w zastępie	1-szy zastęp: 16 pktów, 2-gi: 12, 3-ci: 8, 4-ty: 4

Załącznik Nr. 6 - Biblioteczka obozowa

1. Baden Powell „Skauting dla chłopców”
2. Z. Wyrobek „Harcerz w polu”
3. A. Wasilewski "Pod totemem słońca"
4. Jan Jasiński „Księga Harców”
5. Regulaminy Organizacji Harcerzy oraz Wydawnictwa Głównej Kwatery:
  - „Stopnie – Program Prób na Stopnie Harcerzy”
  - „Sprawności Harcerzy”
  - „Harcownicy część III – O czym Drużynowy wiedzieć powinien”

SKŁADNICA HARCERSKA: ww.zhpharcerze.org/kontakt/skladnica